

Fagkonferanse og nettverksamling 16. – 18. april 2012 Quality Hotel og Resort, Sarpsborg.

K1 Nasjonalt utviklingsprosjekt for universell utforming, pilotfylker og ressurskommuner

Velkommen til nettverkssamling – mål og utfordringer

Einar Lund, seniorrådgiver, Miljøverndepartementet

17. april 2012 Sarpsborg Quality hotell

Innhold:

Mål for samlingen

Status

Informasjon fra MD

Redaksjonskomité sluttrapport

Mål for samlingen

Arbeide med hovedmål 5 i de nasjonal prosjektbeskrivelsene:

- Ressurskommuner: formidle kunnskap og resultater i ulike nettbaserte og trykte medier
- Pilotfylkene: aktiv og utadrettet kunnskap- og resultatforminding.

Viktig nå fordi

- det er mye å formidle, jf. årsrapportene og de nettopplag som jeg bl.a. vil vise til etterpå i innlegget
- holdninger og kunnskap følger hverandre på en måte som vi kanskje ikke har vært godt nok oppmerksomme på. Neste foredrag (Tone Rønnevig) vil belyse det
- informasjonsflyten og -konkurransen er så stor så vi må være mer distinkt på hvordan vi vil formidle og få fram våre saker.

Strukturere den sentrale nettinformasjonen

- hvordan BLDs nettsted www.universell-utforming.miljo.no er organisert
- skjele til uu-sidene under regjeringens.no: planlegging.no.

Vi skal starte arbeidet med sluttrapporten for tiltaket

- etablere en redaksjonskomité med deltakelse fra alle "grupperingene"
Grunnlag: årsrapportene fra ressurskommuner og pilotfylker gjennom tre år
Gruppen må være etablert før sommeren
Arbeidet med sluttrapporten skal være ferdig 1. juli 2013
(Klargjøre noe om økonomi og forventninger)

Status

K1 2011 – resymé fra kommunenes og fylkenes innsendte årsrapporter

- Fagsamlingene åpner for deltakelse fra flere instanser/etater innen hver av de deltakende kommuner og fylker.
- Valg av tema og struktur på fagkonferansene er forankret i mål i de felles nasjonale prosjektbeskrivelser og aktualiseres gjennom regionale og lokale utfordringer.
- Tilnærmingen bidrar til at strategien universell utforming blir forankret bredt i de deltakende fylker og kommuners organisasjoner. Representanter for nasjonale og regionale faginstanser deltar både som foredragsholdere og for å bygge regionale nettverk.

Antall deltakere totalt på samlingene har vært er ca 400.

Temaer og møtesteder i 2011 var:

- Molde: Innovasjon i produktutvikling.
Fagkonferanse kombinert med nettverksamling for pilotfylkene
- Trondheim: Universell utforming i nasjonal og lokal kontekst.
Fagkonferanse for alle deltakende kommuner
- Sola / Time / Klepp: Universell utforming i Diskriminerings og tilgjengelighetsloven og Plan og bygningsloven
Fagkonferanse kombinert med nettverksamling for alle deltakende fylker og kommuner
- Sortland: Suksessfaktorer for universell utforming.
Nettverksamling for ressurskommunene
- Haugesund: Friluftsliv i nærområder.
Åpen fagkonferansene i samarbeid med Direktoratet for naturforvaltning.
- Gjøvik: Universell utforming i kommunal planlegging og gjennomføring.
Fagkonferanse kombinert med nettverksamling for alle deltakende fylker og kommuner.

Gevinstrealisering

De 13 ressurskommunene oppsummerer prosjektets gevinstrealisering i tre hovedpunkter

- nytte for kommunens organisasjon og virksomhet
- nytte for kommunens innbyggere
- nytte for kommunens samarbeidspartnere og nabokommuner

Nytten for kommunens egen organisasjon og politiske miljø er økt kompetanse og forståelse for hvordan universell utforming kan iverksettes gjennom kommunens planarbeid og sektoransvar.

Pådriverrollen forstøtt er nødvendig for å holde trykket oppe.

For kommunens innbyggere er nytten tilgjengelige bygg, offentlige rom og friluftsområder og godt planlagte boligområder med tanke på framtidens boligbehov.

Ressurskommunene har gitt en oversikt over prosjekter de selv framhever som vellykkede fra arbeidet i 2011 som viser at det er arbeidet konkret på mange felt i ressurskommunene.

Oversikten kan grovt inndeles i tre hovedkategorier

- oppgardering av eksisterende bygg
- nye bygg og uteområder
- kartlegging og oppgradering av friluftsområder og sentrumsområder

Enkelte ressurskommuner framhever samarbeid med byggbransje, lokalt næringsliv, og organisasjoner som en suksessfaktor for å oppnå gode resultater. Flere av ressurskommunene framhever samarbeidet med pilotfylkene som er oppnådd gjennom tiltaket.

De åtte pilotfylkene peker på at deres gevinstrealisering må sees i et langsiktig perspektiv.

Pilotfylkenes innsats rettes først og fremst mot å koordinere universell utforming med andre satsingsområder som folkehelse, friluftsliv, reiseliv og samferdselstiltak.

Et viktig langsiktig tiltak er krav til dokumentasjon av universell utforming som tildelingskriterium ved visse fylkeskommunale tilskuddsordninger, og aktiv spredning av kompetanse om universell utvikling gjennom regionale programmer.

Pilotfylkene har gitt en oversikt over prosjekter de selv framhever som vellykkede fra arbeidet i 2011 som viser at det er arbeidet på et bredere felt i 2011 enn i 2010.

Grovt fordeles prosjektene på to områder:

- oppgradering av eksisterende bygg
- informasjonsstrategier

De nye kommunene og deres rapportering er litt spesiell i forhold til MD.

Kommunene som ble rekruttert gjennom ressurskommunene rapporterte for 2010 i 2011 og har ikke rapportert til MD for 2011.

Kommunene som er rekruttert gjennom pilotfylkene skal rapportere til pilotfylkene. De fleste pilotfylkene har sammefattet og/eller oversendt dette til MD.

Aktivitetene i 2011 ble i stor grad gjennomført for midler tildelt i seint på året 2010. Innsatsområder som går igjen og som i stor grad ble gitt som føring i forbindelse med tildelingen, er kompetanseheving, og ellers knyttet til de områdene som de respektive pilotfylker har satset på i sine prosjektplaner.

Erfaringene med denne satsingen vil bli tatt opp på et møte med fylkene, hvor også "de siste" fylkene er invitert 8. mai, med sikte på videreføring i 2012 og 2013.

MDs inntrykk er at det arbeides godt.

Ressurskommunene og pilotfylkene er motorene i tiltaket. Koordinatorene / kontaktpersonene er sentrale, men mange steder er det en forankring på tvers som gjør at initiativ og tiltak er "selvgående".

Den delvise rapporteringen fra av nye kommuner gjør oss imidlertid usikre. Ikke alle koordinatorene og kontaktpersoner deltar på de nasjonale samlingene og utnytter det sentrale nettverket. Dette vil bli nærmere drøftet med fylkene.

Utfordringer / forventninger

Generelt

Uu som fenomen og nasjonalt mål ligger inne i tilstrekkelig grad i om lovverk og forskrifter og nasjonale (statlige) styringsdokumenter

Er forankringen av uu hos fylkesmennene og fylkeskommunene god nok til at de kan overlates feltet som førsteinstansene overfor kommunene (uten et pådrivertiltak som K1)?

Knyttet til K1

Alle ressurskommuner og pilotfylker fra 2010 skal være selvgående fra 2013 og gjerne før (uten tilskott).

- Er situasjonen slik?
- Hva skjer når prosjektperioden er over?
- Hvordan kan forankringen som ligger til grunn for egen prosjekt plan videreføres?

"Nye" kommuner i K1 fra 2010 og 2011 har etablert et visst nivå av egen kompetanse på uu.

- Har det nådd ut på tvers i egne ulike fagmiljø i tilstrekkelig grad?
- Har det ført til en tilstrekkelig forankring organisatorisk og politisk til at arbeid videre er selvgående?
Er det tilstrekkelig bevissthet om de nasjonale forventningene (og virkemidlene f.eks K5)

Nye fylker og kommuner skal stimuleres med midler til å komme til samme erkjennelsesnivå.

- Kan pilotfylker og ressurskommuner fortsatt bidra?

Er erfaringene med K1 tiltaket slik at forventningene til tiltaket kan i Handlingsplanen 2009 – 2013 kan innfris. (Et av målene med sluttrapporten er å belyse det.)

Økonomi / perspektiver

MD fikk fullmakt fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet på 9,4 mill kr i 2011

Dersom K1 i 2012 tildeles samme ramme inkl underforbruket vi hadde i 2011 kan vi

- tildele ressurskommuner (13 stk) og pilotfylker (8 stk) samme tilskott som i 2011
- beholde de "nye" fylkene fra 2011 (6 stk) og rekruttere de siste 5 (inkl Oslo kommune) med å tilby begge grupper hver 150` kr
- rekruttere 30 nye kommuner via pilotfylker og nye fylker á 50`
- avsette en rundsum til delprosjekter (av nasjonal interesse) initiert / iverksatt av alle deltakende kommuner og fylker
- ha tilstrekkelig til administrasjon og fellesutgifter av samlinger

Perspektivene så langt for 2013 er

- å redusere basistilskottet til ressurskommuner og pilotfylker
- auke tilskott (avhengig av profil) til nye fylker fra 2011 og 2013
- rekruttere de siste ca 30 kommunene innen måltallet for K1 (25 %)
- støtte tidligere kommuner som kan trenge et lite avsluttende løft innen handlingsplanperioden
- videreføre /avslutte delprosjekter

Informasjon

Jeg vil gå gjennom en del av de nettoppslag som har kommet til siden samlingen på Gardermoen i januar som eksempler på aktuelle saker og til dels de utfordringene de representerer (som eksempler).

Tema: bygninger og anlegg

Flere bygg universelt utformet

Publisert: onsdag 11. april 2012 Tema - Bygninger og anlegg

Langt flere bygg tilfredsstillt kravene til Statens byggeskikkpris nå enn for fire år siden, mener leder av juryen, Erling Dokk Holm.

Rullestol, men ikke bokreol

Publisert: onsdag 11. april 2012 Tema - Bygninger og anlegg

Boliger helt ned i 28 kvadratmeter kan tilpasses kravene til universell utforming. Men ifølge en ny rapport vil dette gå på bekostning av den generelle bokvaliteten.

En nasjonalpark for barn

Publisert: 29. februar 2012 i Tema - Bygninger og anlegg

Bak vinnerforslaget står Eriksen Skajaa arkitekter AS, PUSHAK as og Bjørbekk & Lindheim Landskapsarkitekter AS.

Sjunkhatten nasjonalpark i Nordland fylke skal bli spesielt tilrettelagt for barn, med god tilgjengelighet for personer med funksjonsnedsettelse. Nå har en jury kåret en vinner av plan- og designkonkurransen om innfallsportene til parken.

MD kommentar:

Eksempler på 1) uttalelse og presentasjon som karakteriserer en positiv utvikling i et "trendsettende" miljø. God motvekt til 2) siste års debatt om små boliger som i stor grad har dominert media. Forskrifter for oppgradering av eksisterende bygg er utfordring i lys av den debatten. Og vi har fått en forskriftsendring for uu av studentboliger.

Interessant å høre på samlingen at Trondheim har tanker om en egen arkitektkonkurranse om gode småboliger.

Tema: rettsgrunnlag og prosess

Har alle rett til fjelltopper?

Publisert: onsdag 11. april 2012 Pilotfylkene - Pilotfylkene

Er det en menneskerett å komme seg opp på fjelltopper? Dette diskuteres i Volda, hvor en gruppe ønsker å bygge en vei opp på fjellet Rotsethornet.

MD:

Problemstilling i forholdet mellom intensjoner i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (dtl) og planavveininger som en kommune skal ta etter plan- og bygningsloven. Allerede i oppfølging av rapporten Friluftsliv for funksjonshemmede som kom i 2003, drøftet arbeidsgruppen knyttet til rapporten slike problemstillinger. De prioriterte tilrettelegging i nærmiljø. Spørsmålet nå er om dtl nå har brakt inn et nytt rettsgrunnlag som kan være avgjørende.

Tema: lokale initiativ og nettverk

Den universelle reisen

Publisert: torsdag 29. mars 2012 Konferanser og kurs - Konferanser og kurs

Kommunene Vågan og Sortland i Nordland fylke, sammen med Nordisk vegforum, inviterer 19. april til seminaret "Den universelle reisen".

Samarbeidsforum i nord

Publisert: torsdag 29. mars 2012 Tema - God lokal praksis

uuNord

Samarbeidsforumet uuNord er nå etablert i Nord-Norge. Flere viktige aktører deltar.

Stor interesse for uterom

Publisert: 16. februar 2012 i Ressurskommunene - Ressurskommunene

Du behøver ikke å være svaksynt for ikke å få øye på trappen foran Slottet. (Foto: Marcus Lindström /iStockphoto)Da ressurskommunene Løten, Stange og Hamar arrangerte seminar om universell utforming i offentlige uterom og sentrumsområder, var interessen overveldende.

Rundt 120 personer fra private firmaer, brukerorganisasjoner og råd, fylkeskommuner og kommuner ønsket å høre mer om dette temaet på seminaret 31. januar

MD:

Bra med lokale initiativ og ulik faglig tilnærming i samarbeid med nasjonale instanser. Gledelig at nettverk i Nord- Norge har festet seg bedre omkring de utfordringen som landsdelen har. Oppslutningen viser at det er etterspørsel etter kunnskap og informasjon og at den helst bør formidles lokalt.

Tema: standarder og indikatorer

Stjernemerking av norske hoteller

Publisert: torsdag 22. mars 2012 Tema - Bygninger og anlegg

Stjernemerking av norske hoteller er det blitt arbeidet med i flere år. Nå er et merkesystem endelig på vei. Men hvordan skal man inkludere kvaliteter for personer med nedsatt funksjonsevne? Merkesystem vil etter alt å dømme måle kvalitet i forhold til noen grupper funksjonshemmede. Systemet vil derfor ikke uten videre fortelle i hvilken grad hotellet er universelt utformet.

MD:

Nasjonale aktiviteter som dette supplerer er

- indikatorer – hvor det for bygg arbeides med utvikling av bygningsmatrikkele
  - Tilgjengelighetsportalen (Statens kartverk)
  - tilgjengelighet.no (Rogaland)
  - Tilgjengelighetsportalen Västra Götaland
-

Tema: forskning og høyere utdanning

Nytt masterstudium

Publisert: torsdag 29. mars 2012 Tema - Utdanning/forskning

Høgskolen i Oslo og Akershus starter til høsten masterstudium i universell utforming av IKT.

Tverrprofesjonell utdanning i Sandnes

Publisert: 23. februar 2012 i Tema - Utdanning/forskning

Diakonhjemmet Høgskole begynner nytt studium fra september. (Illustrasjonsfoto: iStockphoto)

Diakonhjemmet Høgskole i Sandnes tilbyr fra i høst en tverrprofesjonell videreutdanning i universell utforming på deltid.

Målgruppen for undervisningstilbudet er areal- og samfunnsplanleggere, arkitekter, utbyggere, personer med helse- og sosialfaglig bakgrunn, så vel som med kommunal teknisk bakgrunn. Opptakskrav er bachelorgrad, 3 årig høgskoleutdanning

Forskningskonferanse

Publisert: torsdag 29. mars 2012 Konferanser og kurs - Konferanser og kurs

"Norsk forskning om funksjonshemming – utfordringer sett innenfra og utenfra." Dette blir temaet for en forskningskonferanse i Bodø 7. og 8. juni.

MD:

Gledelig at flere høskoler og tar opp undervisning på det nivået. Dette leder også til flere masteroppgaver og doktorgradsarbeider. Nettopp nå (20. april) forsvarer Inger Marie Lid den første som belyser universell utforming som et humanistisk begrep på Universitet i Oslo. Viktig å se slike innretninger i forhold til de innretninger som forskerkonferansen i Bodø representerer.

Tema: Kompetanse, lokalt og på flere felt

Kompetanseprogrammet i Rogaland

Publisert: torsdag 22. mars 2012 Pilotfylkene - Pilotfylkene

I alt 150 deltagere fra 16 kommuner var med da Husbanken og Rogaland fylkeskommune arrangerte temadager om kompetanseprogrammet K5.

Frokostseminar om uu

Publisert: 19. mars 2012 i Konferanser og kurs - Konferanser og kurs

IKT-løsninger?

Norsk Regnesentral arrangerer 12. april frokostseminar om metoder for universell utforming av IKT. Seminaret er gratis.

Hvordan kan vi skape mer tilgjengelige og brukervennlige

MD:

Flere og flere, både innen K1 nettverket og samarbeidsparter til det innen nasjonale instanser er aktive med kurs. Også hittil "ukjente" aktører melder seg nå på arenaen.

Tema: veiledere og veiledning

Ny astma og allergi-veileder

Publisert: 19. mars 2012 i Tema - Planlegging

Astma- og allergiforbundet har nå klar en ny veileder om utforming av offentlige bygg.

NAAF har nå ferdigstilt en ny veileder om utforming av offentlige bygg for personer med astma, allergi eller andre overfølsomhetssykdommer.

Veilederen gir retningslinjer for hvordan byggeprosjekter bør planlegges og gjennomføres og ikke minst driftes og vedlikeholdes.

MD:

Nasjonale veildere og standarder utvikles, men vil tilsynelatende ikke alltid være fremst eller dekke godt nok interesseområder. Det prisverdig at det tas faglige og lokale initiativ. Faglige veildere som Astma- og allergiforbundets er vedifulle bidrag. Bruken av slike gir aktørene et bredere grunnlag for og vurdere lokale løsninger. Samtidig gir utviklingen av lokale veildere som vi allerede har eksempler på i K1 en medvirkningsprosess som gir bedre "eierskap" internt.

Tema: God lokal praksis og oppmerksomhet

En telefon var nok

Publisert: 19. mars 2012 i Tema - God lokal praksis

Ubyråkratisk vri fra kommunens side:

Gregers ble rullestolvennlig etter en telefonsamtale

Rolf Torodd Olafsen tar seg nå enkelt inn på utestedet. (Faksimile fra Hamar Arbeiderblad)

En kommuneansatt i Hamar droppet brevet med pålegg om å gjøre inngangen til utestedet Gregers tilgjengelig for rullestolbrukere. Det holdt med en telefon.

Ordfører på hjul

Publisert: 09. mars 2012 i Tema - Bygninger og anlegg

Få centimeter er nok

Ordfører Trond Arne Pedersen møtte mange vanskeligheter da han testet ut framkommeligheten i Sokndal med Gro Ela Østby

Teipet fast til rullestol, tok Sokndalsordføreren turen gjennom Hauge for å sjekke framkommeligheten for rullestolbrukere.

Av Gro Ela Østby

07.03.2012 kl 09:26

Ordfører Trond Arne Pedersen i Sokndal møtte vanskeligheter i rullestol. (Faksimile fra Dalane Tidende)

Ordføreren ble satt i en rullestol og måtte rulle til NAV, på Coop, kirkekontoret og i forretninger. Det var veldig lærerikt, konkluderer han med

MD:

Lokale initiativ til forståelse og løsninger er viktig. Dels er enkelte kommet lenger i sin forståelse av grunnleggende ting knyttet til tilgjengelighet og kan på en enkel måte løse utfordringer, dels må basisvirkemidler tas i bruk. Uansett er det viktig å oppnå publisitet. Erkjenningensnivået vil alltid øke.

Tema: bevisst byggherre

Et helbredende sykehus

Publisert: 29. februar 2012 i Tema - Bygninger og anlegg

Alle interiørene skal bli universelt utformet på det nye Østfoldsykehuset i Moss. (Illustrasjon: Helse Sør-Øst / Arkitektgruppen for nytt østfoldsykehus)

Når det nye østfoldsykehuset på Kalnes i Sarpsborg åpner dørene i 2016 skal det ikke bare være helbredende for kroppen, men også for sinnet. Prosjektet "Nytt østfoldsykehus" vil ta interiør på alvor. Og da er universell utforming en selvfølge.

MD:

En selvfølge, eller en virkning av Østfolds arbeid som pilotfylke?

Tema: uteområder / friluftsområder

Kartlegging gir bedre informasjon

Publisert: 29. februar 2012 i Tema - Bygninger og anlegg

Tilgjengeligheten på Hovedøya i Oslofjorden, slik den vises på Tilgjengelighetsportalen.

Våren nærmer seg, med sol og fuglekvitte. Mange av oss søker ut i naturen denne årstiden. Men få friluftsområder i Norge er tilgjengelige for alle.

Av 615 registrerte friluftsområder i Norge, er det bare 3 prosent som tilfredsstillt kravene til å være godkjent for rullestolbrukere uten ledsagere eller for synshemmede.

Dette viser at det er et stort behov for fortsatt arbeid med å gi mennesker med funksjonsnedsettelse muligheter til å ta del i et variert friluftsliv.

Dette ifølge en kartlegging Friluftsrådernes Landsforbund har gjort.

Friluftsliv for alle

Publisert: 29. februar 2012 i Tema - Bygninger og anlegg

Friluftsliv og utendørsaktiviteter skal være for alle. Det skal en ny, norsk standard for universell utforming av opparbeidete uteområder sørge for.

Miljøvernminister Erik Solheim fikk denne uka overrakt en ny standard for hvordan uteområder kan gjøres lett tilgjengelig for hele befolkningen. Den tok han med glede i mot.

– Nå håper jeg at flest mulig kommuner og andre vil ta standarden i bruk, slik at en større andel av befolkningen får mulighet til å komme seg ut i marka.

Erik Solheim, Birgit Skarstein ("Ingen grenser") og Trine Tvester fra Norsk Standard. (Foto: Gard-Nybro-Nielsen)

MD:

Kriterier for måling er en utfordring. Ny standard klargjør mange felt på en systematisk måte.
